

Ungdomskriminalitet

Et fenomen i endring?

Hilde Pape og Sturla Falck

Er dagens tenåringsgenerasjon mer kriminelt belastet enn gårsdagens? Er det også slik at stadig flere unge handler på tvers av uskrevne normer og regler for hvordan man kan oppføre seg? Eller er norske ungdommer tvert imot minst like lovlydige og konforme nå som de var tidlig på 1990-tallet?

Offentlig kriminalstatistikk har vært den viktigste kilden til kunnskap om endringer i omfanget av ungdomskriminalitet her til lands. Den viser at andelen ungdom som ble siktet for forbrytelser, økte fra 1990 til 2000 (Falck 2003). Kriminalstatistikken er imidlertid forbundet med høye mørketall og mange usikkerhetsmomenter og kan derfor gi et misvisende bilde av trender og utviklingstrekk. Forekomsten av registrert kriminalitet påvirkes blant annet av politiets innsats og oppklaringsuksess, folks villighet til å anmelde og andre «utenforliggende» forhold som kan variere over tid. De minst alvorlige lovbruddene, som også er mest utbredt, fanges bare unntaksvis opp fordi de sjelden anmeldes. Studier av endringer i unge menneskers *selvrapporterte* lovbrudd har derfor lenge vært etterlyst.

I de to store spørreundersøkelsene *Ung i Norge 1992* og *Ung i Norge 2002* ble norske tenåringer spurt om egen utøvelse av ulike typer problematferd, kriminelle handlinger inkludert. Vi har analysert dette datamaterialet og vil i det følgende presentere forskningsfunn som bidrar til mer omfattende kunnskap på feltet. Fokuset vil i hovedsak bli rettet mot lovbrudd av en viss alvorlighetsgrad, men innledningsvis vil vi også til legge fram resultater som viser om forekomsten av andre former for problematferd endret seg fra 1992 til 2002. Videre vil vi presentere funn fra de to undersøkelsestidspunktene som handler om det å komme i kontakt med politiet fordi man har begått lovbrudd.

Ung i Norge 1992 og *Ung i Norge 2002* har innhentet opplysninger fra landsrepresentative utvalg av skoleungdom. De to undersøkelsene omfatter henholdsvis 10 460 og 11 371 unge i alderen 13–19 år, til sammen 21 831 personer. Responsraten var 97 prosent i 1992 og 92 prosent i 2002. Når vi ser bort fra frafall som skyldtes tilfeldige, uheldige omstendigheter (influen-saepidemi på en av deltakerskolene), var svarprosenten i 2002 på 95 prosent. Utøvelse av kriminalitet og annen problematferd ble kartlagt ved at de unge ble bedt om å oppgi hvor mange ganger de hadde utøvd ulike typer handlinger i løpet av de siste tolv månedene. Spørsmål om rusmiddelbruk og om kontakt med politiet hadde også «siste år» som tidsmessig referanseramme. Fordi utvalgene i de to undersøkelsene er representative og responsratene høye, gir materialet svært gode forutsetninger for å si noe om endring og stabilitet fra 1992 til 2002. Samtidig er det grunn til å påpeke at tungt kriminelt belastede ungdommer i liten grad fanges opp i den type skolebaserte studier som det her er snakk om. Vårt materiale er imidlertid velegnet til å studere generelle trender i de brede lag av ungdomsbefolkningen. Nærmere informasjon om design, utvalg og datainnsamling for *Ung i Norge 1992* og *Ung i Norge 2002* finnes andre steder (Wichstrøm mfl. 1996, Rossow og Bø 2003).

Mer eller mindre problematferd og kriminalitet?

Tabell 1 viser forekomsten av ulike typer problematferd og lovbrudd i 1992 og 2002. For de vanligste handlingene har vi skilt mellom lavfrekvent (1–5 ganger siste år) og høyfrekvent nivå (6+ ganger siste år), mens vi for lite utbredte overtredelser har differensiert mellom engangs og gjentatt utøvelse.

I all hovedsak var det bare ubetydelige forskjeller mellom tenåringer anno 1992 og 2002. Av de fjorten handlingstypene som ble kartlagt, var det en svak nedgang i fem, nesten ingen endring i fem og en svak økning i fire. Spesielt for de mer alvorlige lovbruddene, nederst i tabellen, er tallene små – på begge tidspunkter.

Øverste del av tabellen viser omfanget av mildere former for problematferd på de to tidspunktene. Det var en liten nedgang i det å krangle med lærere, mens det å banne til lærere er minst like utbredt nå som før. Vi avdekket ingen nevneverdige endringer i skoleskulking eller i det å være borte hele natta uten å ha underrettet foreldrene om hvor man befant seg.

I noe mindre grad enn før sniker de unge seg unna fra å betale på buss, tog, kino og liknende. Nærmere bestemt gikk forekomsten av mer regelmessig sniking (6+ ganger) ned fra 27 prosent i 1992 til 22 prosent i 2002.

Tabell 1. Prosentvis forekomst av ulike typer lovbrudd og problematferd blant tenåringer i 1992 og 2002.

	Antall ganger siste år	1992 (n = 10 460)	2002 (n = 11 371)
Voldsom krangel med en lærer	1–5	25,5	22,7
	6+	3,9	3,4
Bannet til en lærer	1–5	30,2	29,7
	6+	13,8	15,1
Skulket skolen	1–5	36,0	36,3
	6+	15,9	16,0
Vært borte hele natta uten at foreldrene visste hvor man var*	1–5	19,2	17,8
	6+	4,0	4,6
Stjålet penger el. ting fra noen i familien	1–5	21,6	15,9
	6+	6,7	4,3
Sneket på buss, tog, kino e.l.	1–5	12,2	12,2
	6+	26,7	21,7
Stjålet noe verdt < 500 kr fra butikk el. kiosk	1–5	6,1	4,9
	6+	10,4	6,9
Slått eller truet med å slå noen	1–5	25,2	17,1
	6+	6,2	5,2
Ødelagt/knust vindusruter, busseter, postkasser e.l. (med vilje)	1	5,3	6,4
	2+	5,5	7,1
Hærverk el. skade for > 1000 kr.	1	2,6	3,8
	2+	2,0	3,4
Vært i slåsskamp med våpen	1	1,5	1,6
	2+	1,2	1,8
Begått innbrudd	1	2,3	1,8
	2+	1,8	1,5
Stjålet bil eller motorsykkel	1	1,0	1,6
	2+	0,9	1,4
Stjålet noe verdt > 1000 kr	1	1,8	2,0
	2+	1,6	2,0

* Bare mindreårige (< 18 år) er inkludert i analysene av denne variabelen.

Analysene av mindre alvorlige former for stjeling (tyveri fra familiemedlemmer, stjålet for mindre enn 500 kroner) peker også i retning av en svak nedgang. Når det gjaldt grovere vinningslovbrudd, herunder tyveri av bil eller motorsykkel, tyveri av verdier for mer enn 1000 kroner og innbrudd, ble svake endringstendenser i *ulike* retninger avdekket. Det er i denne forbindelse verdt å

nevne at andelen siktede for vinningsforbrytelser er blitt lavere blant ungdom i nyere tid ifølge kriminalstatistikken for perioden 1990–2000 (Falck 2003).

En klar nedgang ble observert i forhold til det å «slå eller true med å slå noen». Både i 1992 og 2002 var det likevel relativt mange, henholdsvis 31 prosent og 22 prosent, som svarte at de hadde gjort dette minst én gang det siste året. Dette er tall som tyder på at spørsmålet, som jo må sies å være temmelig upresist, først og fremst fanger opp handlinger som ikke er særlig alvorlige. På den annen side viste nærmere analyser av data fra *Ung i Norge 2002* at et solid flertall (81 prosent) av dem som svarte at de hadde «slått eller truet med å slå noen», også oppga at de hadde utøvd fysisk vold mot noen (slag eller spark). Resultatene i tabell 1 viser dessuten at en nedgang i voldsutøvelse/trusler både ble observert på lavfrekvent (1–5 ganger) og høyfrekvent (6+ ganger) nivå. Når det gjaldt utøvelse av grov vold – slåssing med våpen – avdekket vi temmelig ubetydelige endringer.

I motsetning til påstander som ofte framsettes i media, om at volden i økende grad brer om seg blant de unge, indikerer resultatene at det neppe har funnet sted en slik utvikling i de brede lag av ungdomsbefolkningen – heller tvert imot. Dette stemmer overens med funn fra levekårsundersøkelsene, som viser at andelen selvrapporterte ofre for vold og voldstrusler blant unge mennesker (16–24 år) har vært temmelig stabil det siste tiåret (Stene 2003a). Imidlertid går det fram av kriminalstatistikken at den registrerte forekomsten av voldskriminalitet blant ungdom økte i samme tidsrom (Falck 2003). Denne økningen, som hovedsakelig handler om mindre graverende handlinger (trusler og legemsfornærmelser), kan tyde på at toleransen for vold er blitt mindre og terskelen for å anmelde lavere.

Både med hensyn til mindre omfattende hærverk («Med vilje ødelagt eller knust vindusruter, busseter, telefonkiosker, postkasser eller liknende») og grovere skadeverk («Gjort hærverk eller skade for mer enn 1000 kroner») ble en svak økning fra 1992 til 2002 observert. Også kriminalstatistikken indikerer at slike lovbrudd ble mer utbredt blant ungdom i løpet av 1990-tallet (Falck 2003). Spesielt har tagging og den oppmerksomheten som slik ødeleggelse har fått, medvirket til økt pågrepelse og registrering.

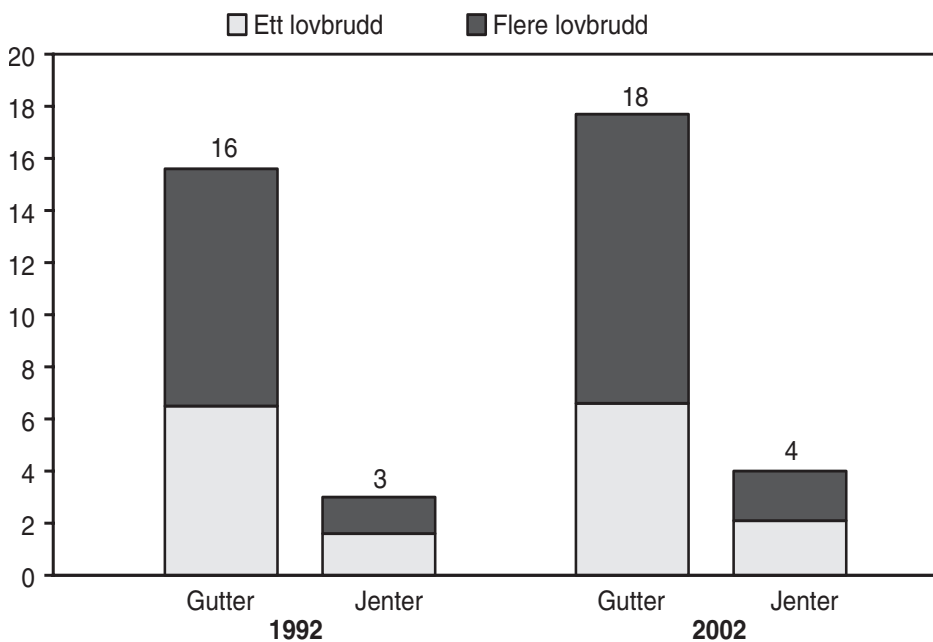
Forskyvninger med hensyn til kjønn, alder og etnisk bakgrunn?

I det følgende vil søkelyset bli rettet mot de mest alvorlige formene for lovbrudd i tabell 1 (det vil si slåssing med våpen, tyveri av bil el. motorsykkel, tyveri av for mer enn 1000 kr, innbrudd og/eller grovt skadeverk). Den samlede årsprevalensen av slik kriminalitet økte fra 9,3 prosent i 1992 til 10,8 prosent i 2002. Andelen unge som bare kunne vise til en enkeltstående overtredelse, var omtrent uforandret (4,1 prosent i 1992 og 4,3 prosent i

2002), mens andelen som rapporterte «flergangskriminalitet» (det vil si gjentatt utøvelse av samme lovbrudd eller utøvelse av minst to ulike lovbrudd), steg fra 5,2 prosent til 6,3 prosent.

Figur 1 viser at forekomsten av nevnte former for lovbrudd var mye høyere blant gutter enn blant jenter, både i 1992 og i 2002, og at kjønnsforskjellene var like store på begge tidspunkter. Kriminalstatistikken har imidlertid avdekket at forskjellene mellom menn og kvinner er blitt litt mindre i løpet av det siste tiåret (Falck 2003). Som vi vil komme tilbake til senere i artikkelen, kan det ha noe å gjøre med at politiet, i større grad enn før, fanger opp kvinnelige lovbrøyttere.

Figur 1. Forekomst av alvorlige lovbrudd* siste år etter kjønn. 1992 og 2002. Prosent.

* Dvs. slåssing med våpen, tyveri av bil eller motorsykkel, tyveri av noe verdt mer enn 1000 kroner, og/eller grovt skadeverk

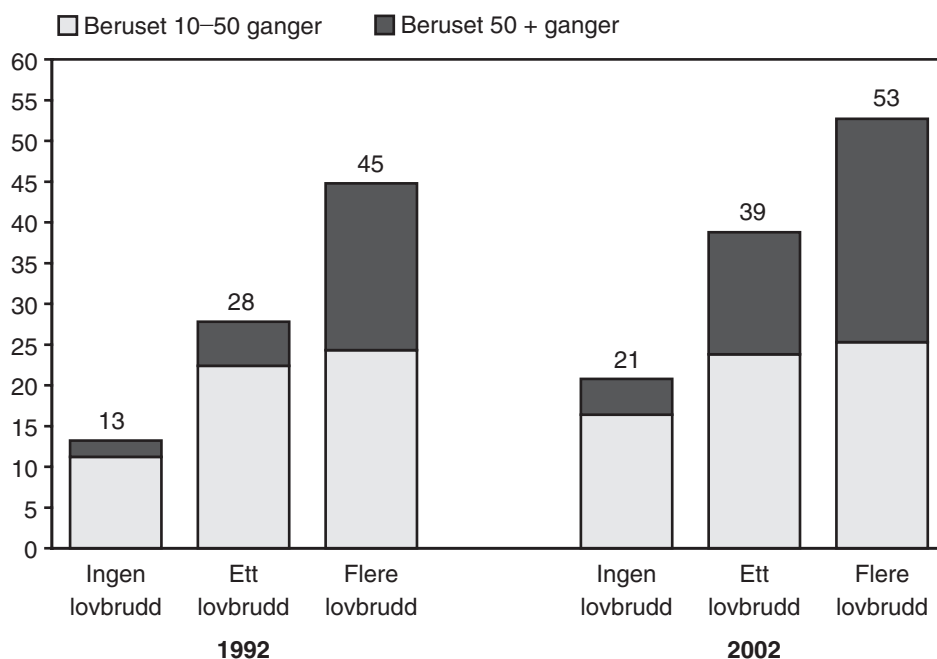
Andre analyser viser at kriminell aktivitet var relatert til alder på samme måte i 2002 som i 1992, og at 15–17-åringene, nå som før, var den mest lovbruddsaktive aldersgruppen. Høy grad av stabilitet er også avdekket i analyser av sammenhengen mellom kriminalitet og etnisk bakgrunn. I 1992 var andelen som rapporterte minst ett lovbrudd, 9,2 prosent blant ungdom med norskfødte foreldre og 13,1 prosent blant ungdom som

oppga at begge foreldrene var født i et ikke-vestlig land. De tilsvarende tallene for 2002 var henholdsvis 10,6 prosent og 14,6 prosent.

Kriminalitet og rusmiddelbruk

Andelen siktede for narkotikaforbrytelser har steget betraktelig siden tidlig på 1990-tallet (Stene 2003b). Blant tenåringer og unge voksne handler dette både om pågripelser for besittelse og pågripelser for bruk av illegale stoffer. I tråd med slik dokumentasjon fra kriminalstatistikken har Statens institutt for rusmiddelforskning avdekket en markant økning i selvrappert rusmiddelbruk blant norske 15–20-åringer fra 1992 til 2002 (SIRUS 2002). Også i vårt data-materiale ble en klar økning i bruken av alkohol og narkotika observert. I 1992 oppga 15,4 prosent av respondentene at de hadde vært beruset mer enn ti ganger det siste året, mens det i 2002 var 23,7 prosent med en like «fuktig» livsstil. Videre økte andelen som rapporterte hasjbruk, fra 4,3 prosent i 1992 til 11,1 prosent i 2002, mens bruken av tyngre illegale stoffer (amfetamin, kokain, LSD, ecstasy, heroin o.l.) steg fra 1,0 prosent til 4,0 prosent. I 1992 oppga 3,1 prosent at de hadde sniffet, mot 5,4 prosent ti år senere.

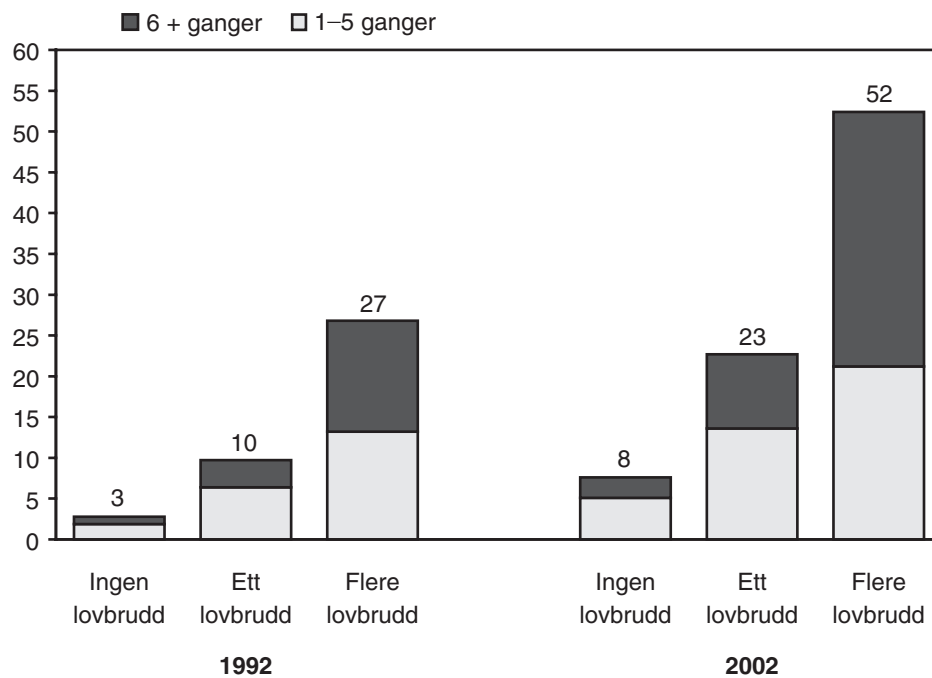
Figur 2. Forekomst av hyppig beruselse etter grad av alvorlig lovbrudds-aktivitet. 1992 og 2002. Prosent.

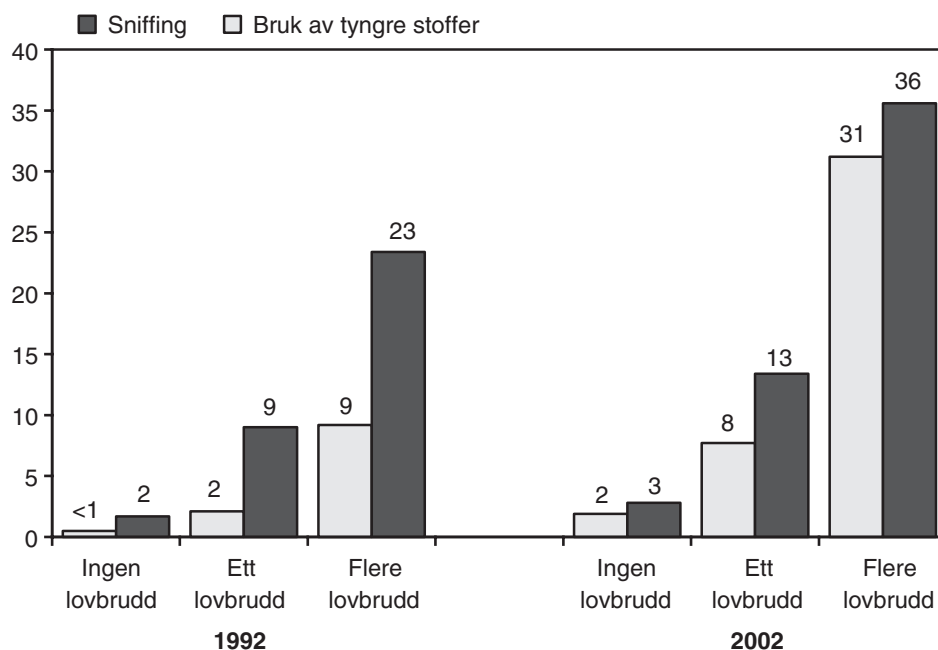
Som vist i figur 2, økte forekomsten av hyppig alkoholberuselse både blant ungdom som rapporterte ingen, ett og flere alvorlige lovbrudd. Sammenhengen mellom beruselsesfrekvens og kriminell aktivitet var omtrent like sterk i 1992 som i 2002, og på begge tidspunkter pekte ungdom med gjentatte lovbrudd seg ut som de mest «fuktige». I 1992 oppga 20,5 prosent av disse ungdommene at de hadde drukket seg fulle mer enn femti ganger siste år, mot 27,4 prosent ti år senere. Økningen i høyfrekvent beruselse (50+) var vel så stor blant dem som «bare» hadde begått ett lovbrudd – fra 5,4 prosent i 1992 til 15,0 prosent i 2002.

Både hasjbruk, tyngre illegal stoffbruk og sniffing var relatert til involvering i kriminelle handlinger, men disse sammenhengene var mye sterkere i 2002 enn i 1992. Grafiske framstillinger av samvariasjonen mellom illegal rusmiddelbruk og kriminalitet på de to tidspunktene er å finne i figur 3 og 4.

Figur 3. Forekomst av hasjbruk etter grad av alvorlig lovbruddsaktivitet. 1992 og 2002. Prosent.

Figur 4. Sniffing og bruk av tyngre illegale stoffer etter grad av alvorlig lovbruddsaktivitet. 1992 og 2002. Prosent.

Resultatene levner liten tvil om at ulovlige stoffer har fått et *mye* større nedslag blant tenåringer som begår lovbrudd. Både sniffing og illegal rusmiddelbruk er blitt langt mer vanlig i slike ungdomsgrupper enn hva tilfellet var for ti år siden. Forholdene er til dels dramatisk forandret – særlig blant tenåringer med mer omfattende lovbruddsaktivitet. I 1992 svarte 26,8 prosent av disse tenåringene at de hadde brukt hasj minst én gang det siste året, mot hele 52,4 prosent i 2002. Endringen innad i denne gruppen var spesielt markant når det gjaldt *regelmessig* (6+ ganger) hasjbruk, som økte fra 13,6 prosent til 31,2 prosent. Blant ungdom med gjentatte lovbrudd avdekket vi videre at 9,2 prosent i 1992 mot 31,2 prosent i 2002 svarte at de hadde brukt tyngre stoffer, mens andelen som rapporterte sniffing steg fra 23,4 prosent til 35,6 prosent.

Kriminalitet og tilknytning til venner med problematferd

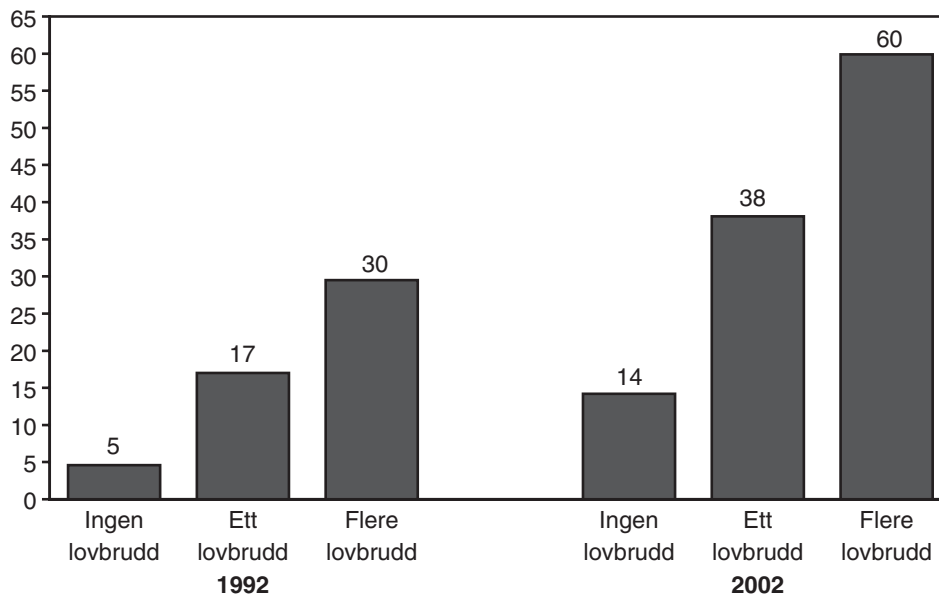
Det er godt dokumentert fra før at ungdom som begår lovbrudd, i mye større grad enn ungdom ellers har venner med utageringstendenser (Pape 1997). I vårt materiale ble problematferd hos nære venner kartlagt ved at den enkelte ble bedt om å tenke på sine to beste venner og å oppgi om

ingen, én eller begge drakk alkohol regelmessig (det vil si minst én gang i uka), hadde brukt hasj, og om noen av dem hadde vært i kontakt med politiet på grunn av ulovligheter. Vi konstruerte et samlet mål på grunnlag av disse opplysningene (skala: 0–6), som deretter ble kodet om slik at vi skilte ut dem som rapporterte relativt mye (3+) problematferd hos bestevennene. Andelen unge som, etter våre kriterier, hadde venner med problematferd, økte fra 6,5 prosent i 1992 til 18,2 prosent i 2002. Langt på vei handler imidlertid denne økningen om økt rusmiddelbruk i ungdomsmiljøene.

Sammenhengen mellom egen kriminell aktivitet og tilknytning til venner med problematferd var sterkere i 2002 enn i 1992. Resultatene fra de to tidspunktene er å finne i figur 5. Det er særlig verdt å merke seg at hele 60 prosent av de «flergangskriminelle» ungdommene i 2002 hadde venner med problematferd. I 1992 var det langt under halvparten (29,5 prosent) i samme gruppe som hadde et tilsvarende belastet vennenettverk.

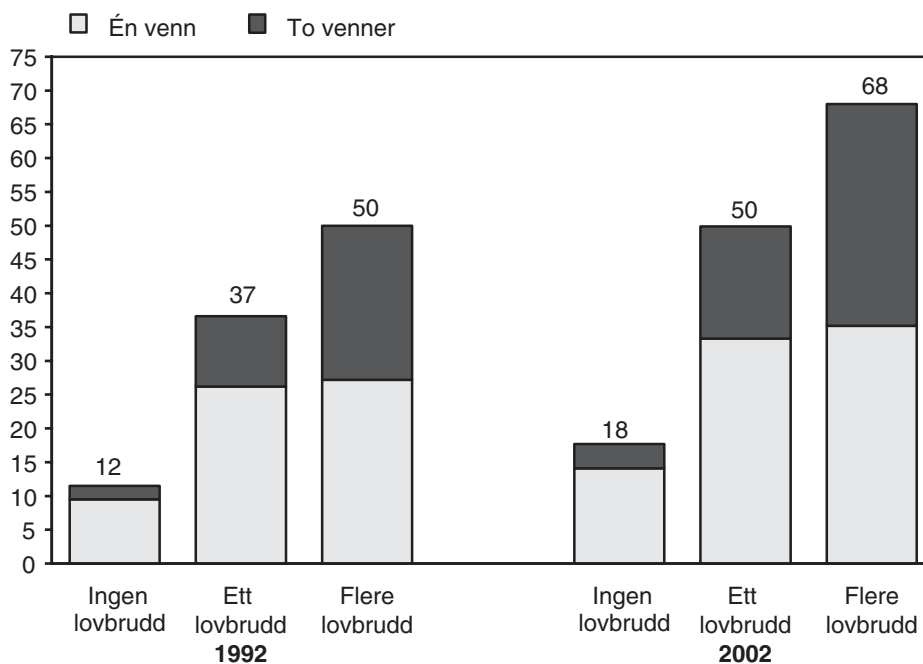
Figur 5. Venner med problematferd etter egen grad av alvorlig lovbruddsaktivitet. 1992 og 2002. Prosent.

Vi rettet også fokuset mer spesifikt mot det å ha venner som var blitt fanget opp av politiet på grunn av lovbrudd. I 1992 og 2002 oppga henholdsvis 14,6 prosent og 22,4 prosent av respondentene at minst én av deres nærmeste venner hadde opplevd dette. Blant ungdom som hadde begått lov-

brudd, var andelene som svarte at én eller flere bestevenner var blitt tatt av politiet, markant forhøyet – særlig i 2002 (figur 6).

Figur 6. Venner med politikontakt etter egen grad av alvorlig lovbruddsaktivitet. 1992 og 2002. Prosent.

Resultatene i figur 5 og 6 tyder på at vår tids unge lovbrøyttere, i mye større utstrekning enn for ti år siden, tilhører sosiale miljøer som gir risiko for å etablere en avvikende livsstil. Det kan være grunn til å spekulere på om resultatene gjenspeiler en økt tendens til gjengdanning, der belastet og risikoutsatt ungdom søker sammen. Resultatene peker også i retning av økt polarisering mellom de «snille» og de «slemme».

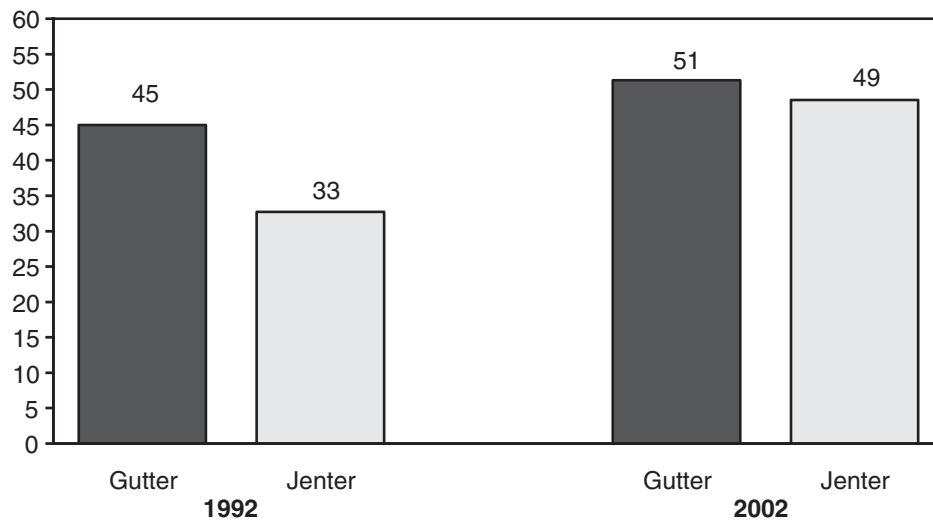
Kontakt med politiet

Det var 8,9 prosent i 1992 og 10,4 prosent i 2002 som hadde vært i kontakt med politiet fordi de selv hadde foretatt seg noe ulovlig. Blant ungdom som rapporterte gjentatte lovbrudd, ble en mer markant økning i omfanget av denne type politikontakt avdekket, fra 52,2 prosent i 1992 til 61,3 prosent i 2002. Blant ungdom ellers var det derimot ingen klare endringer å spore. Disse resultatene kan være en indikasjon på at politiet nå, i noe større grad

enn for ti år siden, fanger opp tenåringer med risiko for å etablere en kriminell løpebane. De indikerer også at noe av økningen i den registrerte ungdomskriminalitet kan skyldes at flere enn før blir pågrepet når de gjør noe ulovlig.

I 1992 rapporterte 13,9 prosent av guttene og 3,9 prosent av jentene at de hadde vært i kontakt med politiet. De tilsvarende tallene for 2002 var henholdsvis 15,2 prosent og 5,7 prosent. På begge tidspunkter var kjønnsforskjellene i forekomsten av politikontakt med andre ord markante. Som vi viste i figur 1, ble tilsvarende forskjeller mellom gutter og jenter observert med hensyn til involvering i lovbrudd. Blant ungdom som rapporterte minst ett lovbrudd, avdekket vi imidlertid en tendens til utjevning av forskjellene mellom gutters og jenters sannsynlighet for å bli tatt av politiet. Resultatene er å finne i figur 7.

Figur 7. Forekomst av politikontakt blant gutter og jenter med minst ett alvorlig lovbrudd. 1992 og 2002. Prosent.

Tidligere norsk forskning har vist at jenter med atferdsproblemer har en tendens til å være mer rusbelastet enn atferdsvanskelige gutter (Storvoll mfl. 2003). Blant ungdom som hadde begått minst ett lovbrudd, avdekket vi et liknende mønster. Både i 1992 og i 2002 var det flere jenter enn gutter i denne gruppen som rapporterte sniffing og regelmessig hasjbruk. Det var også flere jenter enn gutter i nevnte gruppe som hadde brukt tyngre illegale rusmidler, men bare i 1992. Vi utførte multivariate analyser (logistisk

regresjon) for å finne ut hvordan kjønn var relatert til det å bli fanget opp av politiet – når vi samtidig tok hensyn til variasjoner i lovbruddsfrekvens og rusmiddelbruk (beruseshyppighet, hasjbruk, bruk av tyngre illegale stoffer). Bare ungdom som hadde begått lovbrudd, ble inkludert i disse analysene.

Resultatene fra 1992 viste at guttene hadde langt høyere sannsynlighet enn jentene (odds ratio = 1,7) for å ha vært i kontakt med politiet. I 2002, derimot, var sannsynligheten for politikontakt den samme for disse guttene og jentene. Denne kjønnsforskyvningen tyder på at jenter som begår lovbrudd, i større grad enn gutter som begår lovbrudd, har økt sin sannsynlighet for å bli tatt av politiet – og dermed også for å «havne» i kriminalstatistikken.

Våre funn indikerer videre at dette *ikke* er ensbetydende med at jenter har nærmet seg guttenes lovbruddsnivå (jf. figur 1), slik kriminalstatistikken kan tyde på (Falck 2003). Etttersom vi kontrollerte for både rusmiddelbruk og grad av kriminell aktivitet, er det heller ikke slik at resultatene handler om at jenter som begår lovbrudd, er blitt en uforholdsmessig mye mer belastet gruppe enn gutter som gjør det samme. Derimot later det til at tenåringsjenter anno 2002, oftere enn jentene i forrige tenåringsgenerasjon, kommer i kontakt med politiet når de bryter loven.

Oppsummering og konklusjon

Analyser av data fra *Ung i Norge 1992* og *Ung i Norge 2002* avdekket ingen dramatiske endringer i forekomsten av kriminalitet og andre former for problematferd blant tenåringer i løpet av det siste tiåret. Skadeverk er blitt litt mer utbredt, mens mindre alvorlig vinning er blitt litt mindre utbredt. Samlet sett pekte resultatene likevel i retning av at ungdomskriminaliteten har økt noe det siste tiåret, men ikke mye. Denne økningen var omtrent like stor for gutter som for jenter, og kjønnsforskjellene på dette området var følgelig like markante i 2002 som i 1992. Forekomsten av lovbrudd varierte med både med alder og etnisk bakgrunn på begge tidspunkter, men disse sammenhengene hadde ikke forandret seg i nevneverdig grad.

Bruken av alkohol og andre rusmidler blant de unge økte markant fra 1992 til 2002. Resultatene viste videre at ungdom som begår lovbrudd, er blitt en *mye* mer rusbelastet gruppe, og at illegale stoffer har fått et solid fotfeste i slike ungdomsgrupper. Andre funn tydet på at vår tids unge lovbryttere, oftere enn før, har venner med et visst avvikspreg.

Blant de mest lovbruddsaktive ungdommene var det flere i 2002 enn i 1992 som var blitt tatt av politiet. Videre var kjønnsforskjellene med hen-

syn til det å bli pågrepet betydelig mindre i 2002 enn hva tilfellet var for ti år siden – men bare blant ungdom som hadde begått lovbrudd av en viss alvorlighetsgrad. Dette skyldtes at jenter som er involvert i kriminalitet og lovbrudd, i større grad enn tidligere var blitt fanget opp av politiet.

Flere funn samsvarte med dokumentasjon fra kriminalstatistikken. Nærmere bestemt var resultatene sammenfallende når det gjaldt endringer i forekomsten av skadeverk, vinning og befatning med illegale rusmidler. På den annen side bidrar vårt materiale til å så tvil om hvorvidt volden faktisk *har* tiltatt blant de unge, eller om den observerte økningen i registrert voldskriminalitet først og fremst handler om andre forhold. Våre funn gir også grunn til å sette spørsmålsteget ved påstander bygd på tall fra kriminalstatistikken om at jenter har nærmet seg gutters kriminalitetsnivå i nyere tid. Samtidig er det på sin plass å påpeke at *Ung i Norge 1992* og *Ung i Norge 2002* bare inneholdt et begrenset antall spørsmål om alvorlige lovbrudd. Denne svakheten ved datamaterialet tilsier at man ikke kan trekke bastante konklusjoner på grunnlag av resultatene.

Litteratur

- Falck, Sturla (2003). Ungdomskriminalitet i Norge på 1990-tallet. *Tidskrift for ungdomsforskning*, 3 (1):79–88.
- Pape, Hilde (1997). *Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lov- brytere* (revidert utgave). Oslo: Politihøgskolen.
- Rossow, Ingeborg og Anne Kristin Bø (2003). *Metoderapport for datainn- samlingen til Ung i Norge 2002*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Storvoll, Elisabeth E., Lars Wichstrøm og Hilde Pape (2003). Gender diffe- rences in the association between conduct problems and other problems among adolescents. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 3:194–209.
- Statens institutt for rusmiddelforskning (2002). *Rusmidler i Norge*. Oslo: SIRUS.
- Stene, Reid J. (2003a). Vold og trusler i 20 år. *Samfunnsspeilet*, 1:2–7.
- Stene, Reid J. (2003b). Narkotika, kontroll og bruk. *Samfunnsspeilet*, 1:13–18.
- Wichstrøm, Lars, Ketil Skogen og Tormod Øia (1995). Increased rate of conduct problems in urban areas: What is the mechanism? *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35:471–479.